

Türkiye’de Göç Kavramı ve Balıkesir’de Bulunan Yabancılar

The Concept of Migration in Turkey and Foreigners in Balıkesir

CENK SAKARYA ^{a,*} , BÜLENT BAYRAKTAR ^b

^a *Yüksek Lisans Öğrencisi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat ABD, Balıkesir, Türkiye*

^b *Prof. Dr., Balıkesir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Balıkesir, Türkiye*

(Gönderim Tarihi/Received: 26.05.2022; Kabul Tarihi/Accepted: 24.12.2022)

ÖZ Günümüzde uluslararası bir nitelik kazanan göç hareketleri, sadece göç alan devletlerde değil küreselleşmenin hissedildiği tüm ülkelerde siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel boyutlarıyla gündemin ilk sıralarında yer almaktadır. Jeopolitik konumu nedeniyle doğu ile batıyı birleştiren Türkiye söz konusu nüfus hareketlerinin hedefindeki ülkelerden birisi haline gelmiştir. Balıkesir ilinin hem Marmara Bölgesi hem Ege Bölgesinde toprakları bulunmaktadır. Ayrıca Balıkesir ili Marmara, Ege ve Akdeniz Bölgesi’ne bağlantıyı sağlayan önemli yol güzergâhlarında yer almakta ve bu bölgeler arasında köprü işlevi görmektedir. Bu nedenle kentin gerek coğrafi konumu gerek tarım, sanayi ve turizm şehri olması sebebiyle son yıllarda düzenli ve düzensiz göçmenler açısından cazip bir kent halini aldığı izlenmektedir. Bu çalışmada Balıkesir’de bulunan mevcut yabancı potansiyeli incelenmektedir. Yapılan kaynak araştırması sonucunda Balıkesir’in son yıllarda düzenli göç ve düzensiz göç hareketliliği açısından potansiyelinin arttığı ile yabancı sayılarının yıldan yıla arttığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Balıkesir, göç, yabancı, mülteci, sığınmacı

JEL Sınıflandırması: H89, K33, K37

ABSTRACT Migration movements, which have gained an international character today, are at the top of the agenda with their political, economic, social and cultural dimensions, not only in the countries receiving immigration but also in all countries where globalization is felt. Turkey, which unites the east and the west because of its geopolitical position, has become one of the countries targeted by the population movements. Balıkesir province has lands in both the Marmara Region and the Aegean Region. In addition, Balıkesir province is located on the essential road routes that provide connection to the Marmara, Aegean, and Mediterranean Region, and functions as a bridge between these regions. For this reason, it is observed that the city has become an attractive city for regular and irregular immigrants in recent years because of its geographical location and being a city of agriculture, industry and tourism. In this study, the current foreigner potential in Balıkesir is examined. As a result of the literature research, it has been seen that Balıkesir has increased its potential in terms of regular migration and irregular migration mobility in recent years, and the number of foreigners has increased from year to year.

Keywords: Balıkesir, migration, foreigner, refugee, asylum seeker

JEL Classification: H89, K33, K37

* Sorumlu yazar / Corresponding author.

E-posta adresi / E-mail address: cenksakarya06@gmail.com (C. Sakarya)

1. GİRİŞ

Günümüzde uluslararası bir hal alan göç hareketleri, yalnızca göç alan ülkelerde değil, globalleşmenin hissedildiği bütün coğrafyalarda siyasi, iktisadi, sosyal ve kültürel boyutlarıyla gündemin ilk sıralarında yerini almıştır. Jeopolitik konumu gereği doğu ile batıyı birleştirerek doğal bir köprü görevi gören ve önemli geçiş güzergâhları üzerinde bulunan Türkiye ise söz konusu göç hareketlerinin hedefindeki ülkelerden birisi haline gelmiştir. Ülkemize son yıllarda çeşitli amaçlarla gelen yabancıların sayılarında meydana gelen artış bunun en somut örneğidir. Göç insanlığın varlığından beri canlıların yaşamlarında köklü değişikliklere sebep olmuş bir olgudur. Geçmiş dönemlerde insanlar daha iyi, daha güzel bir hayata ve daha refah bir yaşama ulaşmak amacıyla göç ederken, günümüzde göçün en büyük nedenlerinden biri yaşanılan bölgelerdeki savaşların ve iç karışıkların olduğu bilinmektedir.

Göçlerin kimi zaman iradi kimi zaman irade dışı olarak gerçekleştiği bilinmektedir. İrade dışı göçler diğer bir deyişle düzensiz göçler, yabancıların ülkeye yasal olmayan yollarla girişleri ve ülkede kalışları olarak tanımlanmaktadır. Meydana gelen savaşlar, ekonomik krizler, yoksulluklar insanları daha iyi bir yaşam arayışına yönlendirmekte, diğer ülkelerdeki ekonomik gelişmişlik ve refah düzeyinin yükselmesi bu insanları kendilerine yöneltmektedir. Devletler göç ve göçmen politikalarının bir gereği olarak hudut güvenliklerini artırarak göçe engel olmaya yönelik önlemlere almaya çalışsa da bu durum insanları göç etme kararından geri adım attırmamıştır.

Türkiye açısından göç hareketliliği incelendiğinde ilk zamanlardan itibaren bireysel ve kitlesel göçlerin tesiri altında bulunduğu görülmektedir. Kitlesel göçlerin genel olarak hedef olarak Türkiye'ye yönelmesindeki temel sebep coğrafi yakınlıktır. Diğer nedenleri ise aynı dine, dile, soya sahip olma veya kültürlerin benzer olması şeklinde sıralayabiliriz. Türkiye'ye yönelen göç hareketleri sadece sığınma amaçlı olmayıp aynı zamanda transit geçiş amaçlı veya çalışma amaçlı olarak da gerçekleşmektedir. Göç hareketleri açısından "geçiş ülkesi" konumunda olan Türkiye'nin bu durumu son yıllarda değişime uğramış ve Türkiye göçmenler açısından bir "hedef ülke" haline gelmiştir.

2010 yılında ilk olarak Tunus'ta başlayan daha sonra Libya, Mısır, Yemen ve Suriye'ye yayılan Arap Baharı (Yasemin Baharı) ile birçok insan ülkelerini terk etmek zorunda kalmıştır. Suriye Arap Cumhuriyeti bu durumdan en çok etkilenen ülke olmuştur. Suriye Arap Cumhuriyeti'nde 2011 yılının başlarında yaşanan ve günümüze kadar devam eden iç karışıklıklar milyonlarca insanı ülkesini terk etmeye zorlarken birçok insanın da hayatını yitirmesine neden olmuştur. Türkiye'nin Suriye'ye sınır ülkesi olması, Suriyelilerin aynı dini inançtan olması, Türklerle tarihsel olarak akrabalık bağlarının bulunması, Türkiye'nin açık sınır politikası uygulaması ve geri göndermeme ilkesini uygulaması gibi nedenlerden dolayı Türkiye, Suriyeliler için göç edilecek hedef ülke halini almıştır. Ayrıca Afganistan, Irak, İran gibi ülkelerde yaşanan sorunlar nedeniyle bu ülkelerde yaşayan yabancıların Türkiye'ye uluslararası koruma taleplerinde son yıllarda artış yaşandığı bilinmektedir. Buna ek olarak çeşitli sebeplerle Türkiye'ye yasal yollara giriş yaparak kısa dönem, öğrenci, aile, uzun dönem gibi ikamet izni çeşitleriyle ikamet eden yabancı uyruklu düzenli göçmenler de bulunmaktadır.

Bu çalışmada göç, göçmen, yabancı gibi kavramlar açıklanmaya çalışılmıştır. Ulusal mevzuatımızda kitlesel veya bireysel olarak gelen yabancılara verilen mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma, geçici koruma statüleri ele alınacaktır. Türkiye'ye gelen ve Balıkesir ilinde farklı statülerde ikamet eden yabancılar ve Balıkesir ili hakkında genel bir bilgilendirme yapılarak Arap baharı ile birlikte kitlesel olarak gelen Suriyeli sığınmacıların geçici koruma statüsü ele alınarak, geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sığınmacıların ülkemizdeki hukuki hakları, istihdamına yönelik iş piyasasına erişim hakları, Türkiye'de ve Balıkesir'de yıllara göre sayıları, Türkiye'de en çok hangi illerde ikamet ettikleri ve demografik yapısına değinilecektir.

2. BALIKESİR İLİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Balıkesir ili MÖ 1200'lü dönemleri kapsayan birçok uygarlığın yaşadığı kadim geçmişi olan bir kenttir. Balıkesir'in coğrafi konumu nedeniyle kentte neredeyse Anadolu'nun tüm medeniyetlerin izleri görülmektedir. Hitit (Eti) Uygarlığı döneminde şehrin ilk adı "Assuva" olarak anılmıştır. Daha sonra bu bölgeye Balkanlar tarafından gelen göçlerden sonra kentin bulunduğu yer "Mysia" adını almıştır. Karesi oğulları Beyliği'nin bölgeye yerleşmesi ve kenti idare ettiği zamanlarda bölgenin ismi Karesi olarak adlandırılmış akabinde Karesi Bey'in yerleştiği kalenin adının Beylik Hisar olmasından dolayı kentin isminin Balıkesir haline dönüştüğü rivayet edilmektedir (Güler vd., 2016: 97). Kentin Altieylül, Karesi, Marmara, Erdek, Bandırma, Gönen, Ayvalık, Bigadiç, Burhaniye, Havran, İvrindi, Edremit, Kepsut, Manyas, Balya, Gömeç, Savaştepe, Sındırgı, Dursunbey ve Susurluk olmak üzere toplam 20 ilçesi bulunmaktadır. Yüz ölçümü 14.299 km² olan Balıkesir; Bursa, Manisa, Çanakkale, İzmir ve Kütahya illerine komşudur. 20 ilçe ve kırsal mahallelerde dahil olmak üzere toplam 1.1131 mahallesi bulunmaktadır. Balıkesir şehri 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Büyükşehir Kanunu ile büyükşehir belediyesi olmuştur. 2021 yılı toplam nüfusu 1.250.610 kişi olan kentin bir önceki yıla göre nüfusu 10.325 kişi artmıştır (Karaman vd., 2019: 5).

Balıkesir ili coğrafi konumu sebebiyle önemli bir konumda yer almaktadır. Hem Marmara Bölgesi hem de Ege Bölgesinde toprakları bulunan Balıkesir ili bu iki bölgeyi birbirine bağlayarak köprü görevi görmektedir. Ege Denizi ve Marmara Denizi'ne kıyısı olup Türkiye'de iki denize kıyısı olan altı kentten biridir. Türkiye'de en çok adaya sahip olan Balıkesir şehrinin, Ege Denizi'nde Ayvalık Adaları ve Marmara Denizi'nde Marmara Adaları bulunmaktadır (Susan, 2016: 62). Balıkesir'in coğrafi konumu ve ilçeleri Şekil 1'de gösterilmektedir.

Şekil 1

Balıkesir İl Haritası

Not. Coğrafya Harita (2020) tarafından yayınlanan Türkiye İl Haritaları 2 başlıklı kaynaktan uyarlanmıştır (http://cografyaharita.com/haritalarim/41_balikesir_ili_haritasi.png).

3. GÖÇ, GÖÇMEN VE SİĞİNMACI KAVRAMLARI

İnsanlık tarihi boyunca toplumsal ve siyasal gelişmeleri derinden etkileyen eski dilde hicret kavramıyla tanımlanan göç olgusu, bireylerin dini, iktisadi, siyasal veya toplumsal nedenlerle bireysel veya kitlesel olarak iradi veya gayri iradi olarak bulunduğu ülkeden başka bir ülkeye, yeni yaşam alanlarına veya bir yerleşim yerinden farklı bir yerleşim yerine olan nüfus hareketliliği şeklinde tanımlanmaktadır (Battır, 2021: 6). 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda göç kavramı, yabancıların, yasal yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını ve Türkiye'den çıkışını ifade eden düzenli göç ile yabancıların yasa dışı yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını, Türkiye'den çıkışını ve Türkiye'de izinsiz çalışmasını ifade eden düzensiz göçü ve uluslararası korumayı kapsamaktadır. Yabancı kavramı, Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişi olarak ifade edilmiştir. Bu doğrultuda ulusal mevzuatımıza göre Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayan her birey yabancı olarak tanımlanmaktadır (6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013).

Göçmen kavramı mülteci ve sığınmacı kavramlarını da kapsamakla birlikte zulme uğrayacak olmasından veya haklı sebeplere dayanan bir korkudan dolayı değil sosyoekonomik sebeplerle kalıcı ya da yarı kalıcı olarak ülkesinden ayrılan kişiler olarak tanımlanabilir. Göçmenler, sığınmacılar veya mültecilerin aksine vatandaşı oldukları ülkelerin korumasından yararlanmaya devam ederlerken, daha iyi hayat şartlarına ulaşabilmek amacıyla daha gelişmiş olduğunu düşündükleri ülkelere giriş yaparlar (Battır, 2021: 115).

Mülteci kavramı, Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 1. maddesine göre 1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar neticesinde ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasal düşüncelerinden dolayı, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahsı ifade etmektedir (Battır, 2021: 111).

Sığınmacı (asylum seeker) terimi ise mülteci statüsü almak için geçerli koşullar altında bulunup zulüm veya ciddi zararlardan korunmak amacıyla kendi ülkesi dışında başka bir devlete müracaatı bulunan ancak bu başvurusu henüz karara bağlanmamış kişiler için tanımlanmaktadır. Sığınmacıların, 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 33. maddesinde kabul edilen başta "geri göndermeme" (non-refoulement) ilkesi olmak üzere, temel haklardan faydalanmaları ve insanca bir hayat sürmeleri için asgari standartların sağlanmasının gerektiği öngörülmüştür. Sığınmacı statüsü geçici bir statü olmakla birlikte mülteci statüsü tanınmasının akabinde, mülteci statüsünün en başından itibaren geçerli olduğu kabul edilmektedir (Battır, 2021: 113).

4. ULUSAL MEVZUATTA YABANCILARIN STATÜLERİ VE KALIŞ ŞEKİLLERİ

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 5. maddesine göre Türkiye'ye giriş ve Türkiye'den çıkış, sınır kapılarından, geçerli pasaport veya pasaport yerine geçen belgelerle yapılır (6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013). Yabancıların iş ve işlemlerinin yürütüldüğü 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 4 Nisan 2013 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından oybirliğiyle kabul edilip, 11 Nisan 2013 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanmıştır. 11 Nisan 2014 günü tüm hükümleriyle yürürlüğe giren Kanun; Yabancılar, Uluslararası Koruma ile Göç İdaresi Başkanlığı teşkilat ve görevleri olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

4.1. Vize

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda vize, Türkiye'de en fazla doksan güne kadar kalma hakkı tanıyan ya da transit geçişi sağlayan izin olarak ifade edilmektedir. Türkiye'de doksan güne kadar kalacak yabancılar, vatandaşı oldukları veya yasal olarak buldukları ülkedeki konsolosluklardan geliş amaçlarını da belirten vize olarak gelirler. Vizenin veya vize muafiyetinin Türkiye'de sağladığı kalış süresi, her yüz seksen günde doksan günü geçemez.

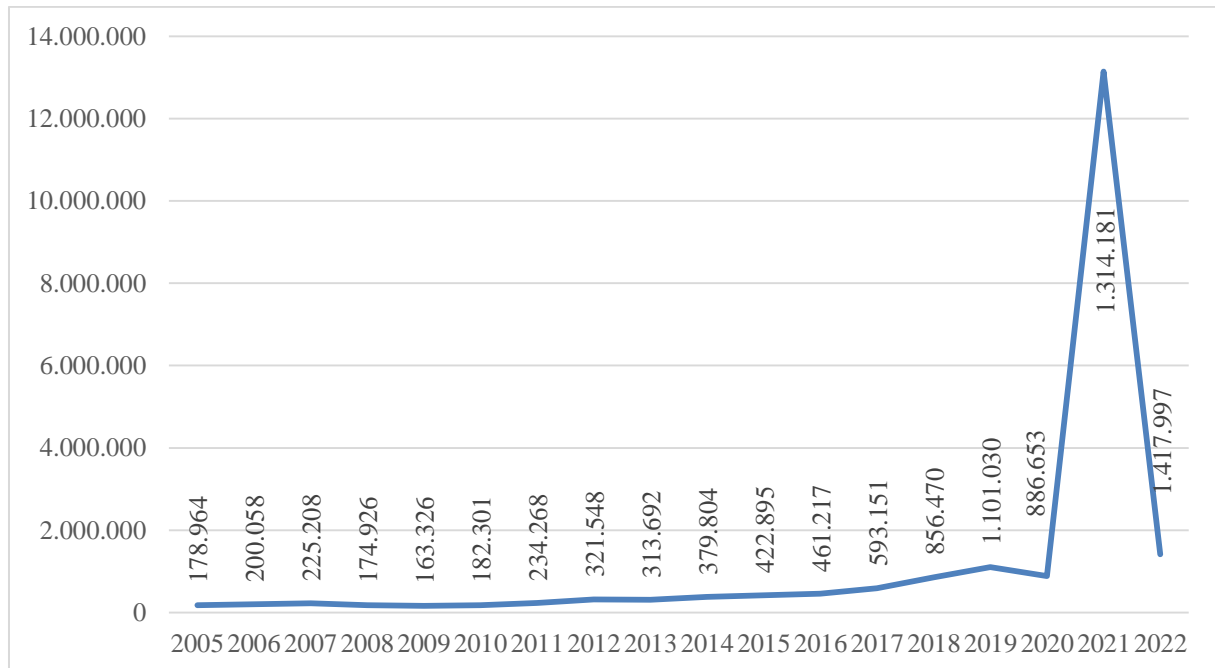
4.2. İkamet İzni

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na göre ikamet izni, Türkiye'de kalmak üzere verilen oturum izni belgesini ifade etmektedir. Yetkili makamlar tarafından düzenlenen bu izin belgesi yabancıya ülkemizde belirli bir süreliğine ve belirli bir yerde yaşama hakkı sağlamaktadır. Türkiye'de, vizenin veya vize muafiyetinin tanıdığı süreden ya da doksan günden fazla kalacak yabancıların ikamet izni almaları gerekmektedir. İkamet izni, altı ay içinde kullanılmaya başlanmadığında geçerliliğini kaybeder.

Türkiye'nin düzenli göç hareketlilikleri incelendiğinde ikamet izni alan yabancı sayısında son yıllarda artış yaşandığı görülmektedir. Şekil 2'ye göre Türkiye'de ikamet izni ile kalan yabancı sayısı 28.04.2022 tarihi itibarıyla 1.417.997 kişidir. 2012 yılında ikamet izni verilen yabancıların sayısı 321.548 iken, 2021 yılında bu sayı 1.314.181'e yükselmiştir. 2020 yılında Covid-19 salgını nedeniyle ikamet izni sayılarında azalma gözlemlenmekle birlikte 2021 yılında ikamet izin sayılarının pandemi öncesi dönemin de üzerinde bir seviyeye ulaştığı görülmektedir.

Şekil 2

İkamet İzni İle Ülkemizde Bulunan Yabancıların Yıllara Göre Dağılımı

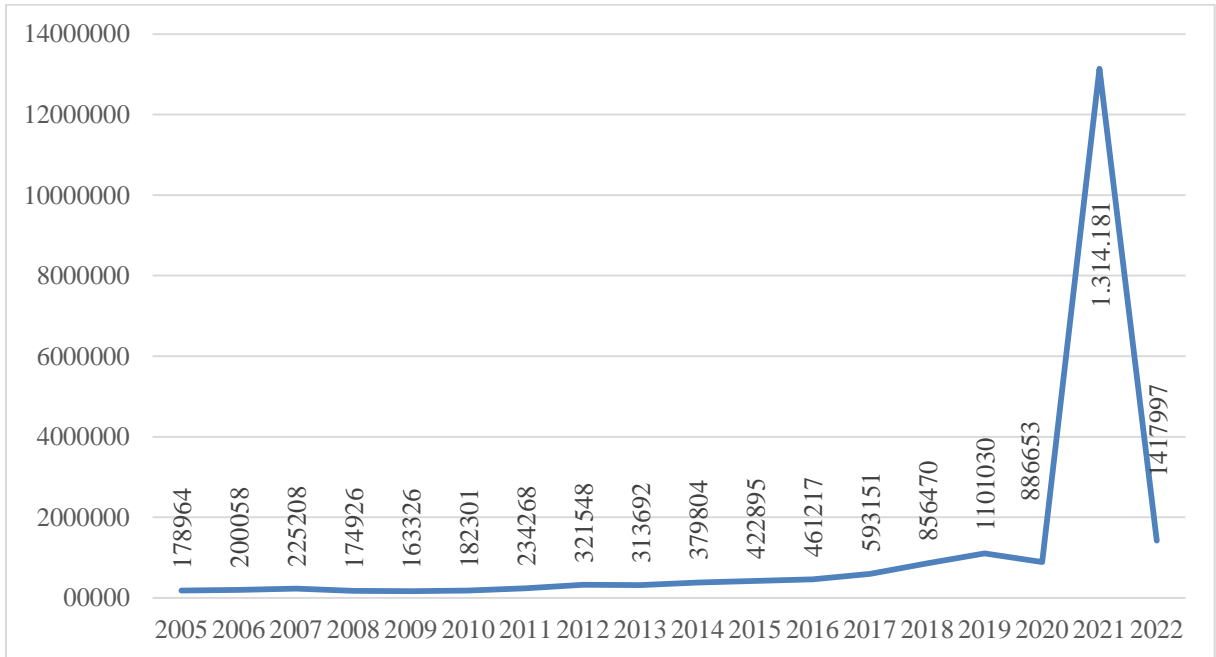
Not. Veriler Göç İdaresi Başkanlığı'nın resmi internet adresinden alınmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, [2022](#)).

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 30. maddesinde sayılan ikamet izni çeşitleri şunlardır (6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, [2013](#)):

- Kısa dönem ikamet izni
- Aile ikamet izni
- Öğrenci ikamet izni
- Uzun dönem ikamet izni
- İnsani ikamet izni
- İnsan ticareti mağduru ikamet izni

Şekil 3

Balıkesir İlinde İkamet İzni İle Bulunan Yabancıların Yıllara Göre Dağılımı

Not. Veriler Göç İdaresi Başkanlığı'nın 26.05.2022 tarihli ve 93498 sayılı resmi yazısında bulunan bilgilere göre hazırlanmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, [2022](#)).

Şekil 3'e göre 12.05.2022 tarihi itibariyle Balıkesir ilinde toplam 5.308 yabancıların ikamet izni ile kaldığı görülmektedir. Bu oran Balıkesir ilinin nüfusunun yaklaşık olarak %0,43'üne tekabül etmektedir. Kentte ikamet izni ile bulunan yabancı sayısının yıllara göre genellikle artış eğilimi gösterdiği gözlemlenmektedir. Tablo 1'de yer alan türlerine göre ikamet izni verileri incelendiğinde kentte daha çok kısa dönem, öğrenci ve aile ikamet izni ile düzenli göçmenlerin bulunduğu görüldüğünden ikamet izni sayılarında son yıllarda yükselme eğiliminin turizm, Türk vatandaşları ile yapılan evlilikler ve kentte iki adet üniversitenin bulunması nedeniyle öğrencilik gibi sebeplerin etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 1*Balıkesir'de İkamet İzni İle Bulunan Yabancıların İkamet İzin Türlerine Göre Dağılımı*

Tür	Sayılar
Kısa Dönem	2.406
Aile	1.090
Öğrenci	1.355
Diğer	457
Toplam	5.308

Not. Veriler T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı'nın 26.05.2022 tarihli ve 93498 sayılı resmi yazısında bulunan bilgilere göre hazırlanmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, [2022](#)).

4.3. Düzensiz Göç

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda düzensiz göç, yabancıların yasa dışı yollarla Türkiye'ye girişi, Türkiye'de kalışı, Türkiye'den çıkışı ve Türkiye'de izinsiz çalışması olarak ifade edilmektedir. Türkiye'de tespitinin yapılması halinde 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesi hükümleri gereği sınır dışı etme kararı alınması gereken yabancıları kapsamaktadır.

Şekil 4

2017 Yılında Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Haritası

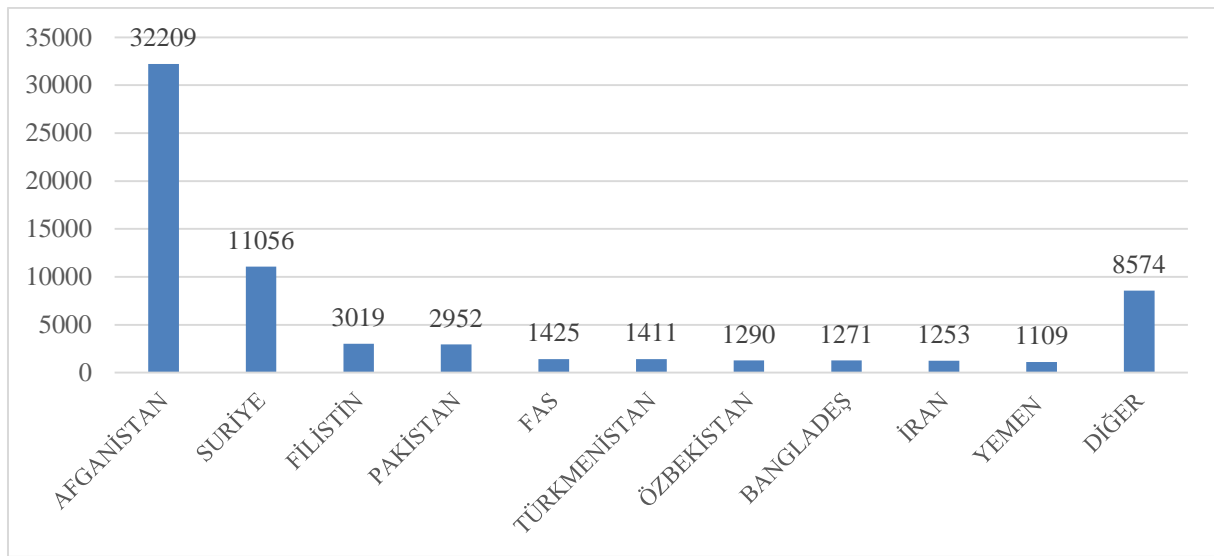

Not. Harita Türk Kızılayı'nın internet adresinden alınmıştır (Türk Kızılayı, [2017](#)).

Balıkesir ili coğrafi görünümü ve jeofizik yapısıyla ülkemizin diğer kentlerinden daha imtiyazlı bir konumda bulunmaktadır. Büyük bir bölümü Güney Marmara Bölgesi'nde bulunan Balıkesir ili diğer bir bölümü ile de Ege Bölgesi'ne açılmaktadır. Ege Denizi ve Marmara Denizi'ne kıyısı olması sebebiyle Türkiye'de iki denize kıyısı olan altı ilden biridir. Balıkesir ilinin Marmara ve Ege Bölgesi arasında köprü görevi görmesi ve Ayvalık ilçesinin karşısında Yunanistan'a bağlı Midilli adasının bulunması Türkiye'den yasa dışı olarak Avrupa'ya ulaşmak isteyen düzensiz göçmenler için önemli bir göç rotası olarak tercih edildiği gözlemlenmektedir. Şekil 4'te yer alan 2017 yılına ait düzensiz göç haritası incelendiğinde koyu mavi renkle belirtilmiş olan Balıkesir ili Türkiye'de düzensiz göçün yoğun olarak yaşandığı illerden biri olarak görülmektedir.

Şekil 5

Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin İlk On Uyuğa Göre Dağılımı

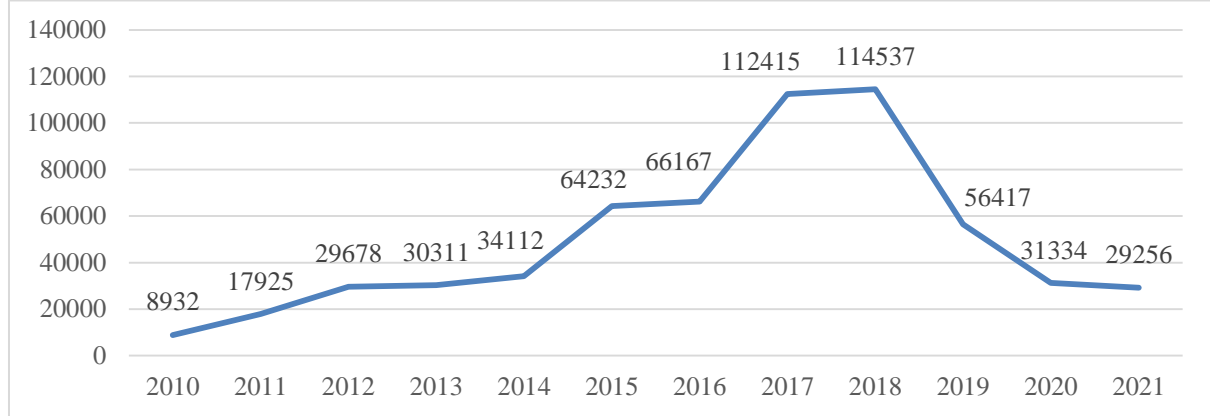

Not. Veriler T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı'nın resmi internet adresinden alınmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, [2022](#)).

Şekil 5'te yer alan Göç İdaresi Başkanlığı'nın 28.04.2022 tarihli verilerine göre Türkiye'de tespiti yapılan düzensiz göçmenlerin büyük çoğunluğunun Afganistan, Suriye, Filistin, Pakistan, Türkmenistan, Özbekistan gibi Ortadoğu ve Orta Asya ülkelerinden gelen yabancılardan oluştuğu görülmektedir.

4.4. Uluslararası Koruma ve Çeşitleri

Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne taraf olmakla birlikte 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'ni, "Coğrafi Kısıtlama" ile kabul etmiştir. Türkiye, coğrafi konumu nedeniyle tarihsel olarak hedef ülke ya da transit ülke olarak birçok göç hareketliliklerine maruz kalmıştır. 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne taraf olan devletlerden olan Türkiye, Sözleşmeyi ve 1967 Protokolü'nü coğrafi sınırlama koşuluyla uygulamakta, yalnızca Avrupa'dan gelen kişileri "mülteci" (refugee) olarak adlandırmakta, Avrupa dışındaki ülkelerden gelen yabancılara ise "şartlı mülteci" (conditional refugee) olarak tanımlamaktadır. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 65. maddesine göre her yabancı veya vatansız kişi uluslararası koruma başvurularını bizzat valiliklere yapabilmektedir.

Şekil 6*Yıllara Göre Uluslararası Koruma Başvuruları*

Not. Veriler T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı'nın resmi internet adresinden alınmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, [2022](#)).

Şekil 6'ya göre 2021 yılı sonu itibariyle Türkiye'ye 2010 yılı ile 2021 yılı arasında toplam 595.316 yabancı uluslararası koruma başvurusunda bulunmuştur. Uluslararası koruma başvurularının 2018 yılına kadar artış eğilimi gösterdiği son üç yılda ise düşüş eğilimi gösterdiği gözlemlenmektedir. Özellikle Korona virüs dönemini kapsayan 2020 ve 2021 yıllarında Türkiye'de yapılan uluslararası koruma başvuru sayısının 30 binlerde olduğu ve 2021 yılında Türkiye'den toplam 29.256 kişinin uluslararası koruma başvurusu yaptığı görülmektedir.

Şekil 6'da yer alan veriler incelendiğinde 2019 yılının sonlarına doğru Çin'in Vuhan kentinde ortaya çıkan ve tüm dünyayı olumsuz etkileyen Covid-19 pandemisi nedeniyle Türkiye'de uluslararası koruma başvurularında düşüş yaşanmasında da etkili olduğu gözlemlenmektedir.

4.4.1. Mülteci

Mülteci, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 61. maddesine göre Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıyı veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiyi ifade etmektedir (6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, [2013](#)).

4.4.2. Şartlı mülteci

Şartlı mülteci, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 62. maddesine göre Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıyı veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiyi ifade etmektedir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar şartlı mültecinin Türkiye'de

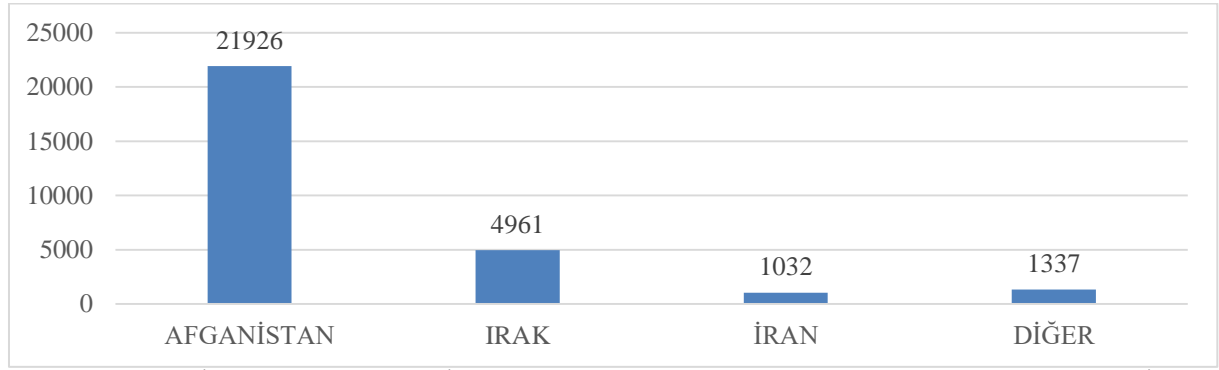
kalmasına izin verilir (6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, [2013](#)).

4.4.3. İkincil koruma

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 63. maddeye göre ikincil koruma, mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde; ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiyi ifade etmektedir. İkincil koruma (secondary protection) kavramı 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile birlikte mevzuatımızda yerini almıştır.

Şekil 7

Uluslararası Koruma Başvurusu Yapan İlk Üç Uyruk

Not. Veriler T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı'nın resmi internet adresinden alınmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, [2022](#)).

Şekil 7'de yer alan verilere göre Türkiye'ye en çok uluslararası koruma başvurusunu Afganistan, Irak ve İran gibi ülkelerden gelen yabancıların yaptığı görülmektedir.

4.5. Geçici Koruma

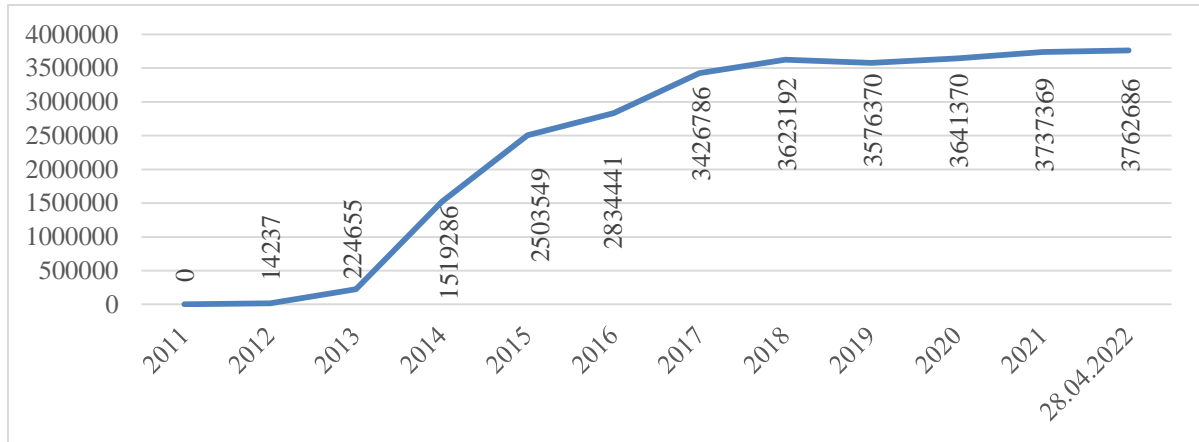
Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 91. maddesine göre geçici koruma, ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara sağlanan koruma olarak ifade edilmektedir (6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, [2013](#)). Geçici korumanın usul ve esaslarının Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirleneceğini hükme bağlanmıştır.

22.10.2014 tarihli ve 6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği'nin yürürlüğe girmesiyle birlikte geçici koruma hükümleri 28 Nisan 2011 tarihinden itibaren yalnızca Suriye Arap Cumhuriyeti'nden gelen Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşlarına, vatansızlara ve mültecilere uygulanmaya başlanmıştır. Türkiye, uluslararası hukuk ve teamül kapsamında Suriye uyruklu yabancılara açık sınır politikası ile ülkeye koşulsuz kabul, gelen kişilerin temel ihtiyaçlarının karşılanması, geri göndermeme (non-refoulement) ilkesinin istisnasız uygulanması gibi üç temel unsuru yerine getirerek "geçici koruma" sağlamıştır.

Yönetmeliğin altıncı maddesine göre; “Bu Yönetmelik kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez” (6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği, [2014](#)).

Şekil 8

Yıllara Göre Türkiye’de Geçici Koruma Kapsamına Kayıtlı Suriyeli Sayısı

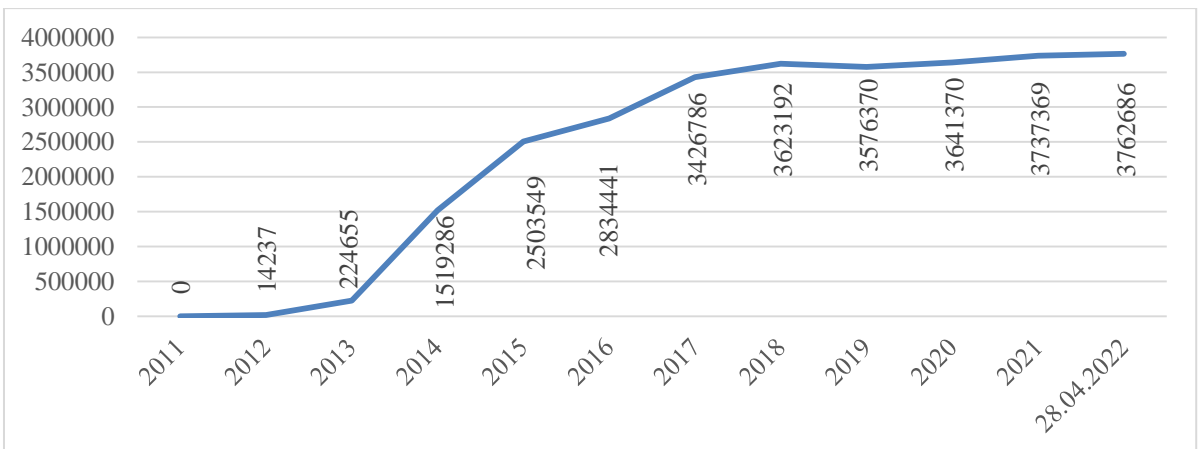

Not. Veriler T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı resmi internet adresinden alınmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, [2022](#)).

Göç İdaresi Başkanlığının Şekil 8’de yer alan verilerine göre Türkiye’de geçici koruma kapsamında kayıtlı Suriyeli sayısı 28.04.2022 tarihi itibarıyla toplam 3.762.686 kişidir. 2011 yılından itibaren Türkiye’ye gelen Suriyeli sığınmacıların sayılarının yıldan yıla artış eğilimi gösterdiği görülmektedir. Ancak 2017 yılından itibaren durağan bir hal aldığı görülmektedir. 2012 yılında 14.237 olan sayı 2013 yılında 224.655’e, 2015 yılında 1.519.286 kişiye ulaşmıştır. Rusya’nın Suriye’deki savaşa dahil olduğu 2015 yılında ise bu sayı 2,5 milyonu geçmiştir. 2017 yılında 3,4 milyon bandını geçen sayı bu tarihten itibaren aynı seviyelerde seyretmiştir.

Şekil 9

Geçici Koruma Kapsamında Kayıtlı Suriyelilerin İlk On İle Göre Dağılımı

Not. Veriler T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı resmi internet adresinden alınmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, [2022](#)).

Şekil 9'dan anlaşılacağı üzere geçici koruma kapsamında ikamet eden Suriyeli sığınmacıların genellikle sanayi, ticaret, ulaşım, hizmet, tarım gibi sektörlerde gelişmiş olan İstanbul, Bursa, İzmir, Gaziantep, Konya, Mersin, Adana gibi büyük kentlerde yoğunlaştıkları görülmektedir.

Tablo 2

Yıllara Göre Balıkesir İlinde Bulunan Geçici Koruma Kapsamında Kayıtlı Suriyeli Sayısı

Yıllar	Suriyeli Sayısı
2016	1.877
2017	3.670
2018	4.362
2019	4.703
2020	4.826
2021	4.993
07.04.2022	5.174

Not. Veriler T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı'nın 15.04.2022 tarihli ve 84573 sayılı resmi yazısında bulunan bilgilere göre hazırlanmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, [2022](#)).

Tablo 2'de yer alan verilere göre 07.04.2022 tarihi itibarıyla Balıkesir ilinde geçici koruma kapsamında 5.174 Suriyeli sığınmacı ikamet etmekte ve bu sayı Balıkesir il nüfusunun %0,40'ına tekabül etmektedir. Tablodan geçici koruma kapsamında kayıtlı Suriyeli sayısının Balıkesir ilinde yıldan yıla artış eğilimi gösterdiği görülmektedir.

Tablo 3

Balıkesir'de Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Yabancıların İlçelere Dağılımı

İlçeler	Suriyeli Sayısı
Altıeylül	263
Ayvalık	23
Balya	2
Bandırma	1.113
Bigadiç	27
Burhaniye	821
Dursunbey	10
Edremit	543
Erdek	11
Gömeç	2
Gönen	1.066

Tablo 3'ün Devamı

İlçeler	Suriyeli Sayısı
Havran	20
İvrindi	39
Karesi	442
Kepsut	13
Manyas	21
Marmara	405
Savaştepe	6
Sındırgı	7
Susurluk	220

Not. Veriler T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı'nın 15.04.2022 tarihli ve 84573 sayılı resmi yazısında bulunan bilgilere göre hazırlanmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, [2022](#)).

Tablo 3'e göre 12.05.2022 tarihi itibarıyla Balıkesir ilinde geçici koruma kapsamında Suriyeli sayısı 5.054 kişidir. Tabloda yer alan verilere göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sığınmacıların, ağırlıklı olarak Bandırma, Marmara, Burhaniye, Gönen, Edremit, Karesi gibi tarım, hayvancılık ve sanayi gibi sektörlerin yoğunlaştığı ilçelerde ikamet etmeyi tercih ettikleri görülmektedir.

6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliğinde geçici korumaya kapsamına alınan Suriyeli sığınmacılara herhangi bir harca ve ücrete tabi olmayan geçici koruma kimlik belgesi düzenlenmesi öngörülmüştür. Bu kimlik belgesi, 25.04.2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu kapsamında yabancı kimlik numarası içermekte ve söz konusu yabancılara Türkiye'de yasal kalış hakkı sağlamaktadır (5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu, 2006). Yönetmeliğe göre geçici koruma kimlik belgesi Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda düzenlenen ikamet izni veya ikamet izni yerine geçmemekte, Türk vatandaşlığına başvuru ya da uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı sağlamamaktadır. Geçici Koruma Yönetmeliği'nde sağlık, eğitim, iş piyasasına erişim gibi temel haklar bulunmaktadır.

4.5.1. Sağlık hizmetleri

Geçici koruma yönetmeliğinin 27. maddesi gereği sağlık hizmetleri Sağlık Bakanlığı'nın kontrolünde ve sorumluluğunda yürütülmektedir. Bu kapsamda kayıt altına alınarak geçici koruma kimlik belgesi düzenlenmiş olan Suriye uyruklu yabancılar ikamet ettikleri il sınırları içerisinde sağlık hizmetlerinden yararlanabilmektedir (6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği, [2014](#)).

4.5.2. Eğitim hizmetleri

Geçici koruma yönetmeliğinin 28. maddesi gereği eğitim hizmetleri tek bir Bakanlığın sorumluluğuna verilerek uygulamada ve müfredatta birlik sağlanması amaçlanmıştır (6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği, [2014](#)). Bu kapsamda kayıt altına alınarak geçici koruma kimlik belgesi düzenlenmiş olan Suriyeliler Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilgili düzenlemesi ile ilk ve orta öğretim seviyesinde okullara

kayıt yaptırabilmektedirler. Ayrıca üniversitelerde bu belge ile öğrenim görebilmektedirler.

4.5.3. İş piyasasına erişim hizmetleri

Geçici koruma yönetmeliğinin 29. maddesi gereği iş piyasasına erişim hizmetleri Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın kontrolünde ve sorumluluğunda yürütülmektedir (6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği, [2014](#)). Bu kapsamda; İçişleri Bakanlığının da görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca hazırlanan 'Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik' Bakanlar Kurulunun 2016/8375 sayılı kararı ile 15/01/2016 tarihli ve 29594 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmeliğin düzenlemesine göre; geçici koruma kapsamındaki yabancılar, geçici koruma kayıt tarihinden 6 (altı) ay sonra çalışma izni müracaatında bulunabilmektedirler ancak bu izin verilirken kota uygulanmaktadır. Bu uygulama ile hedeflenmek istenen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının istihdam olanaklarını arttırmak ve yerel işgücü ile Suriyeli işgücü arasında ortaya çıkabilecek haksız rekabete engel olmaktadır.

Yönetmeliğe göre geçici koruma kimlik belgesi alan Suriyeliler için istihdam bakımından %10'luk bir kota düzenlemesi bulunmaktadır. Bu sayede, özel sektörde istihdam edilen geçici koruma kapsamında kayıtlı yabancı sayısı, toplam çalışan sayısının %10'unu geçmeyecektir. Yani, bir işletmede 10 Türk vatandaşı istihdam ediliyorsa, bu işyeri yalnızca bir Suriyeli sığınmacı çalıştırabilmektedir. Buna ek olarak istihdam edilen kişi sayısı 10 kişiden az ise kontenjan bir kişi olacak şekilde düzenlenmiştir. Kota uygulamasında diğer bir istisnai durum ise işyerinin bulunduğu ilde son bir ay içerisinde çalışma izninin verildiği sektörde istihdam edilecek Türk vatandaşı bulunamıyorsa, kota uygulanmayacaktır. Özetle Türk vatandaşlarının faaliyette bulunmadıkları sektörlerde kota uygulanmadan geçici koruma kapsamındaki Suriyeli yabancılara çalışma izni verilebilecektir.

Tablo 4

Balıkesir İlinde Çalışma İzni Alan Yabancıların Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Sayılar
2011	29
2012	44
2013	68
2014	153
2015	205
2016	195
2017	167
2018	205
2019	233
2020	308

Not. Veriler Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın resmi internet adresinden alınmıştır (T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Uluslararası İş Gücü Genel Müdürlüğü, [2022](#)).

Tablo 4'e göre Balıkesir ilinde ikamet eden yabancılardan 2011 yılında 29, 2012 yılında 44, 2013 yılında 68, 2014 yılında 153, 2015 yılında 205, 2016 yılında 195, 2017 yılında 167, 2018 yılında 205, 2019 yılında 233 ve 2020 yılında 308 kişinin çalışma izni aldığı ve çalışma izni alan sayısının yıllara göre genellikle artış eğilimi gösterdiği görülmektedir.

Tablo 5

Balıkesir İlinde İkamet Eden Suriyelilerin Yaşa Göre Dağılımı

Yaş Grubu	Sayılar
0-4 Yaş	828
5-17 Yaş	1.221
18-64 Yaş	3.078
65 Yaş Üstü	47
Toplam	5.174

Not. Veriler T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı'nın 15.04.2022 tarihli ve 84573 sayılı resmi yazısında bulunan bilgilere göre hazırlanmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, [2022](#)).

Tablo 5'e göre 07.04.2022 tarihi itibarıyla geçici koruma kapsamında 5.174 Suriye uyruklu yabancı ikamet etmektedir. Tablo 5'e göre Balıkesir'de ikamet eden 18-64 yaş arası Suriyeli sayısı ise 3.078 kişidir. Bu doğrultuda Balıkesir'de ikamet eden Suriyelilerin büyük çoğunluğunun genç ve çalışma çağında bireylerin olduğunu görülmektedir.

5. SONUÇ

Günümüzde adını sıkça duyduğumuz sığınmacıların menşe ülkelerindeki iç karışıklık nedeniyle ülkelerini terk ettikleri ve komşu ülkelere sığındıkları görülmektedir. Bu bağlamda gerek mesafe yakınlığı gerek komşuluk ilişkilerinden dolayı Türkiye birçok sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır. Özellikle Arap Baharı ile birlikte Suriye'de yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle ülkemize gelen Suriyeli sığınmacıların sayısının iç savaşın ve Suriye'deki mevcut durumun devam etmesi nedeniyle yıldan yıla artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Balıkesir ilinin hem Marmara Denizine hem de Ege Denizine kıyısının olması, Türkiye'nin en gelişmiş iki bölgesinde de yer alması, tarım, hayvancılık, turizm ve sanayi şehri olması özelliklerinden dolayı yabancılar açısından da son yıllarda cazip bir şehir hale geldiği gözlemlenmektedir. Balıkesir ilinde ikamet izni, uluslararası koruma, geçici koruma gibi çeşitli statülerle yabancıların ikamet ettiği ve yabancı uyruklu kişi sayısının yıldan yıla artış eğilimi gösterdiği görülmektedir.

Balıkesir ilinin yabancılar açısından ilçeleri ile de ön plana çıkan kentlerden birisi olduğu anlaşılmaktadır. Geçici koruma kapsamında kayıtlı Suriyeli sığınmacıların ağırlıklı olarak Bandırma, Marmara, Burhaniye, Gönen, Edremit gibi sosyoekonomik imkânların daha iyi olduğu ilçelerde ikamet etmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Ayrıca Balıkesir'in tarım, hayvancılık sanayi şehri olması ve kentte ikamet eden Suriyeli sığınmacıların büyük çoğunluğunun genç nüfus olması göz önünde alındığında geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin ilimizde genellikle emek yoğun sektörlerde

istihdam edildiklerini söyleyebiliriz.

Balıkesir ilinde kısa dönem, aile, öğrenci gibi ikamet izni ile çeşitli uyruklardan yabancıların da ikamet ettiği görülmektedir. Ayrıca kentin Marmara ve Ege Bölgesi arasında köprü görevi görmesi ile Ayvalık ilçesinin karşısında Yunanistan'a bağlı Midilli Adası'nın bulunması ülkemizden yasadışı olarak Avrupa'ya geçmek isteyen düzensiz göçmenler için önemli bir göç rotası olarak tercih edildiği gözlemlenmektedir.

Sonuç olarak Balıkesir ilinin gerek düzenli göçmenler gerekse düzensiz göçmenler açısından son yıllarda önemli bir il halini aldığı görülmekte olup kentte yabancı sayısının gelecek yıllarda artış göstereceği tahmin edilmektedir. Bu doğrultuda kentte yabancı sayılarının her geçen gün artış eğilimi gösterdiği göz önüne alındığında yabancıların, Balıkesir ilinde kültürel ve hukuki anlamda sosyal uyumlarının sağlanabilmesi için kamu kurum ve kuruluşlarının, yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının gerçekleştirdiği sosyal ve kültürel aktiviteleri yabancıları da kapsayacak şekilde genişletmelerinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca kentte ikamet eden yabancıardan iş piyasasına erişmek isteyenlerin ve işverenlerin çalışma izni prosedürleri hakkında sosyal medya araçlarının da etkin kullanılarak bilgilendirilmelerinin kayıt dışı istihdamın önüne geçebilmek adına önemli olacağı düşünülmektedir.

Beyan ve Açıklama / Disclosure Statement

Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

The authors have no conflict of interest to declare.

Finansal Destek / Funding

Bu çalışmada herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

No funding to declare for this study.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı / Author Contribution Statement

Bütün yazarlar eşit düzeyde katkı vermiştir.

All authors contributed equally.

Etik Kurul İzni / Ethics Board Approval

Bu çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir.

This study does not require ethics board approval.

Bu Makaleye Atıf Vermek İçin / To Cite This Article: Sakarya, C. ve Bayraktar, B. (2022). Türkiye'de göç kavramı ve Balıkesir'de bulunan yabancılar. *Balıkesir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(2), 84-100.

KAYNAKÇA

- 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu. (2006). *T.C. Resmi Gazete* (26153, 29 Nisan 2006).
- 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. (2013). *T.C. Resmi Gazete* (28615, 11 Nisan 2013).
- 6883 Sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği. (2014). *T.C. Resmi Gazete* (29153, 22 Ekim 2014).
- Battır, O. (2021). İç ve dış sınır güvenliği ikileminde Avrupa Birliği ortak göç politikaları. *International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 7(47), 2563-2571.
- Coğrafi Harita. (2020). *Türkiye İl Haritaları 2*. 28.04.2021 tarihinde http://cografyaharita.com/haritalarim/41_balikesir_ili_haritasi.png adresinden erişilmiştir.
- Güler, T., Şahnagil, S. ve Güler, H. (2016). Kent kimliğinin oluşturulmasında kültürel unsurların önemi: Balıkesir üzerine bir inceleme. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 12 (Özel Sayı), 86-104.
- Karaman, S., Aydemir, B. ve Kılıç, S.N. (2019). *Balıkesir turizm envanteri ve strateji çalışması*. Balıkesir Üniversitesi.
- Susan, F. (2016). *Bölgesel kalkınmada turizmin rolü ve Balıkesir örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yaşar Üniversitesi.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. (2022). *İstatistikler*. 28.04.2021 tarihinde <https://www.goc.gov.tr> adresinden erişilmiştir.
- Türk Kızılayı. (2017). *2017 yılı göç istatistik raporu*. https://www.kizilay.org.tr/Upload/Dokuman/Dosya/38492657_2017-yili-goc-istatistik-raporu-ocak-2018.pdf